

Včelárske rastliny

Rastliny, ktoré produkujú významné množstvo sladiny (nektár alebo medovica) alebo peľu, a prispievajú tak ku bohatej ponuke potravy pre včely, sa zjednodušene označujú ako „**včelárske rastliny**“. Kolekcia týchto druhov sa často prelína s inými tematickými skupinami. Často sú totiž tieto rastliny aj dôležitými liečivými rastlinami, úžitkovými alebo dekoračnými druhmi.

Prenos peľu na bliznu kvetu je nevyhnutnou podmienkou fungovania generatívneho rozmnožovania rastlín. Úspešný priebeh opeľovania bylín a drevín umožňuje zachovať pestrosť života rastlinnej a živočíšnej ríše a zachovanie tradičných potravinových reťazcov. V neposlednom rade je prirodzený režim opeľovania kvetov rastlín zárukou udržania takého strategického záujmu ľudstva, akým je podpora produkčnej schopnosti kultúrnych rastlín. Medzi najdôležitejších a najznámejších opeľovačov patria nesporne včely. Ku pôvodnému záujmu o hodnotné včelie produkty sa stále aktuálnejšie pripája aktívna podpora chovu včelstiev práve v súvislosti s potrebou zabezpečiť opeľovací proces rastlín aj v človekom pozmenenej modernej krajine.

Okrem zaručenia produkčných schopností rastlinnej ríše je úspešný priebeh opeľovania rastlín aj zárukou zachovania diverzity v prírode. Oba tieto princípy sú pre plnohodnotné fungovanie vegetácie v botanických záhradách veľmi dôležité, a preto je aj v podmienkach BZ UPJŠ v Košiciach prirodzeným záujmom podpora prevádzkovania včelstiev s ich ušľachtilým poslaním. Naše napojenie na medzinárodný systém výmeny osív medzi botanickými záhradami celého sveta (Index seminum) priamo predpokladá získavanie a sprístupňovanie kľúčivých osív pre našich partnerov. Rovnako dôležitá je spontánna fruktifikácia aj pre udržanie žiaducej diverzity prírodných aj umelých rastlinných spoločenstiev v chránenom areáli BZ UPJŠ.

Cieľ podporovať tvorbu plodov a kľúčivých semien je navyše doplnený aj o edukačný význam, pretože spätosť vegetácie a opeľovačov je nesporná a hodná propagácie pred širokou verejnosťou. Osobitné miesto v tomto snažení si zaslúži pozornosť venovaná mládeži a výchove potenciálnych budúcich aktívnych včelárov, alebo aspoň mladých ľudí, ktorí ku včelárskym aktivitám chovajú úctu a majú pre tieto aktivity pochopenie.

Ak majú byť zachované funkcie opelovačov v modernej krajine, je nevyhnutné zabezpečiť dostatočný prístup ku kvalitnej potrave počas celého roka. Ochudobňovanie biodiverzity v posledných rokoch, pestovanie monokultúrnych porastov na veľkých výmerách a prudká zmena klimatických podmienok si vyžadujú našu pozornosť. Je nevyhnutné vrátiť do krajiny rôznorodosť vo forme pestrej škály rastlín poskytujúcich nektár (resp. sladiny) a peľ počas celého roka. Tieto produkty sú nutnou podmienkou prežitia dostatočného množstva opelovačov vrátane predstaviteľov strategického druhu – včely medonosnej. Preto je predmetom nášho cieleného záujmu zhromažďovanie poznatkov o vhodných rastlinách, ktoré môžu zlepšiť potravné príležitosti pre opelovačov a sú zjednodušene označované ako „včelárske rastliny“. Získané poznatky sú priamo v areáli BZ aplikované do praxe a môžu byť inšpiráciou aj pri iných krajinných zásahoch. Na uľahčenie orientácie v problematike pracujeme na zostavení prehľadného katalógu „včelárskych rastlín“ so zachytením údajov o ich čase kvitnutia. Cieľom je dosiahnuť preklopenie v súčasnosti existujúcich období prebytku potravy na jar a akútneho nedostatku v iných častiach roka.

Na úvod štúdia rastlín podporujúcich rozvoj opelovačov ponúkame prehľad inšpirujúcich obrázkov:

Jeden z prvých dôležitých zdrojov peľu v jarnom období nachádzajú včely a ostatné opelovače na samčích kvetoch vrby.

Skoré jarné cibuloviny ako šafran prispievajú na jar k spestreniu ponuky peľu.

Včelársky krúžok pre mladých a začínajúcich včelárov v BZ UPJŠ.

Expozícia tradičnej Včelárskej výstavy v jesenných termínoch.

Phacelia tanacetifolia – významná včelárska rastlina. Pochádza z oblasti severoamerického západného pobrežia – z Kalifornie. Je jednou z vynikajúcich rastlín, ktoré vďaka dlho trvajúcej kvitnutiu v čase leta a pokračujúcej až po záver sezóny, napomáhajú zmierňovať nedostatok peľu a nektáru. Práve po odkvitnutí hlavných plodín nastáva obdobie nedostatku potravy pre hmyz a pri súčasnom spôsobe hospodárenia na pôde pretrváva hlad po cukroch v modernej poľnohospodárskej krajine až do príchodu zimy.

Facélia sa ľahko pestuje z výsevu, môže sa umiestniť v teplejších oblastiach ako následná plodina a vyprodukovanú biomasu je možné zaoarať ako zelené hnojivo, alebo skrímiť hospodárskym zvieratám.

